

FARVEL TIL FØRSTE SKOLEDAG

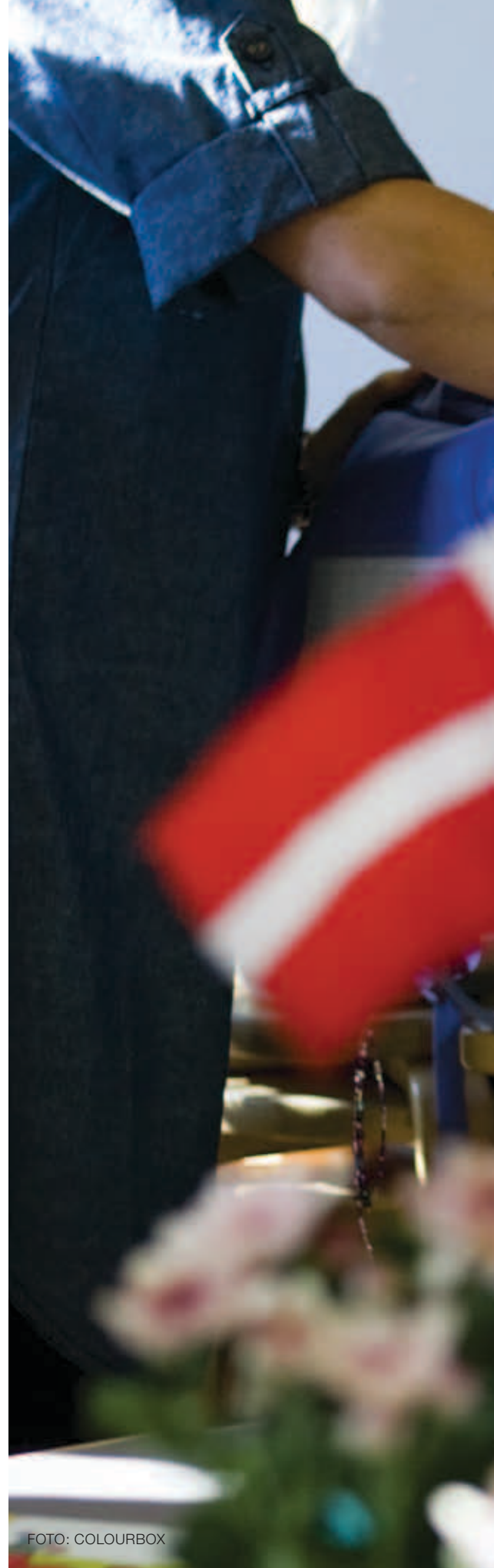
GODDAG TIL ÉN LANG UDDANNELSE

Vuggestue, børnehave, skole, SFO og ungdomsuddannelse tænkes i stigende grad som et sammenhængende uddannelsessystem. Glidende overgange skal mindske børns og unges institutionelle skift, men nu er det tid til at dæmme op for brobygningen, lyder det fra flere børne- og ungdomsforskere.

AF MATHILDE WEIRSØE

”Da jeg gik i skole, startede man lige på og hårdt med kæft, trit og retning fra dag ét i 1. klasse. Der var ingen indslusning eller blød velkomst, ingen børnehaveklasse, ikke engang en børnehave, for det fandtes ikke dengang.”

Sådan lyder det fra Per Fibæk Laursen, professor i pædagogik og grundskoleforskning ved Aarhus Universitet, når han skal beskrive sin egen skolestart tilbage i 1957. I dag ser en skolestart markant anderledes ud. Børnene indsluses i SFO, tre måneder før de starter i børnehaveklasse, så den første skoledag snarere er 1. maj og ikke i august. Herefter har børnene et helt år til at forberede sig →

”Ligesom man taler om ”skolificering” og skolens indtog i børnehaven, så sker der også en ”børnehaveficering” af skolen. Børnehaven og dens pædagogik sniger sig ind i skolen i form af den tidlige indslusning i SFO og derpå den blide overgang via børnehaveklassen.”

Professor Per Fibæk Laursen

på livet som skoleelev. Og den dag de begynder i 1. klasse, bliver oplevelsen langt fra den, Per Fibæk Laursen mindes.

ÉN LANG UDDANNELSE. Tilløbet til skolen er længere end nogensinde, og meget tyder på, at udviklingen går mod ét sammenhængende uddannelsessystem for de 0–18-årige med glidende overgange og mere samarbejde mellem dagtilbud, skole, SFO og ungdomsuddannelser. Det betyder et opgør mod at tænke og tilrettelægge institutionerne som selvstændige siloer. Per Fibæk Laursen nævner som eksempel, at børnehavens pædagogik i dag også er med til at præge de små elevs første år i skole.

”Ligesom man taler om ”skolificering” og skolens indtog i børnehaven, så sker der også en ”børnehavificering” af skolen. Børnehaven og dens pædagogik sniger sig ind i skolen i form af den tidlige indslusning i SFO og derpå den blide

overgang via børnehaveklassen. Men vi ser også, at et udvidet samarbejde mellem pædagoger og lærere er med til at gøre hele indskolingsforløbet, fra 1.-3. klasse, mere blødt,” siger Per Fibæk Laursen.

Selvom det især er på indskolingsniveauet, at samarbejdet mellem pædagoger og lærere tager fart, forudser Per Fibæk Laursen, at det snart vil sprede sig til mellemtrinnet og på sigt til udskolingen.

”Vi vil langsomt se en større sammensmeltning af de to domæner: Pædagogik og læring – men også didaktikken er ved at snige sig ind i daginstitutionerne. I Sverige ser vi allerede tydelige tegn på en sådan udvikling, i og med at lærer- og pædagoguddannelsen har en fælles basisuddannelse. Og hvis vi kigger videre ud i verden, så er det den overvejende tendens lige nu, at man tænker i sammenhængende systemer,” siger Per Fibæk Laursen.

På samme måde er der i dag flere samarbejdsflader mellem skoler og ungdomsuddannelser. Det

”Pædagogerne mangler simpelthen et kvalificeret læringsbegreb til deres praksis. Vi kan ikke bare overføre skolens læringsbegreb til dagtilbuddene. Men det er desværre det, der sker i dag.

Konsekvensen er et ubehjælpsomt forsøg på at implementere skolens undervisningsmetoder i børnehaven med krav om, at børnene skal sidde stille ved et bord og tælle trekantede.”

Adjunkt Ditte Winther-Lindqvist.

VEJEN TIL ET SAMMENHÆNGENDE UDDANNELSESSYSTEM

skyldes, at unge er blevet genstand for en politisk varm kartoffel – nemlig 95-procent-målsætningen, der bebuder, at 95 procent af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. I håb om at flere kommer igennem en ungdomsuddannelse, er der nu etableret håndholdte overgangsforløb mellem grundskole og ungdomsuddannelse.

BLØDE OVERGANGE SKUFFER. Spørgsmålet er, om det skal forsætte den vej – mod mere solid brobygning mellem børns og unges institutioner? Eller om det er tid til at stoppe op og tænke nyt?

Ifølge udviklingspsykolog Ditte Winther-Lindqvist er vi gået for langt i bestræbelserne på at bløde overgangene i uddannelsessystemet op. Hun er udviklingspsykolog ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet og har fulgt børn i deres overgange fra børnehave til skole.

”Mange børn bliver faktisk skuffede, når de starter i skole, for de har glædet sig helt vildt. Og så viser det sig, at det alligevel ikke er meget anderledes end at gå i børnehaveklasse, som igen minder meget om livet i børnehaven,” fortæller Ditte Winther-Lindqvist.

Hun mener, at hele indsatsen for at skabe glidende overgange mellem børnehave og skole er kørt af sporet. For det er i overgangen fra én livsfase til en anden – når vi starter på noget nyt og siger farvel til noget gammelt – at vi for alvor udvikler os som mennesker. Og det gælder ikke mindst for børn og unge, pointerer hun.

”I dag bliver der brugt så mange kræfter på at forberede børnene på skolestarten, at vi faktisk er i gang med at afmontere og tage al luft ud af skiftet. Det er brandærgeligt, for så fratager vi børnene en mulighed for at hoppe højt, miste fodfæste for en stund og dermed vokse et par meter,” forklarer Ditte Winther-Lindqvist.

OPGØR MED SILOTÆNKNING. Også for de ældste elever i udskolingen bliver der gjort meget for at skabe sammenhæng i uddannelsesforløbet, efter det for et par år siden stod klart, at for mange unge røg af i svinget fra grundskole til ungdomsuddan-

nelse. Der blev derfor iværksat en række initiativer, der skulle facilitere bedre overgangsforløb mellem grundskole og ungdomsuddannelse.

Ifølge Noemi Katznelson, lektor ved Center for Ungdomsforskning ved Aarhus Universitet, er der både godt og skidt at sige om tendensen til blødere overgange.

”Vi er mange steder på vej væk fra den silotænkning, der ellers præger systemerne. Med silotænkningen betragter skolelærerne de unge som videre i systemet når de går ud af 9. klasse. Dermed bliver erhvervsuddannelse og gymnasiet en noget fremmed oplevelse for de unge. I dag er der mange steder større åbenhed og langt mere samarbejde mellem de to systemer, og det kommer især de udsatte unge til gode,” siger Noemi Katznelson.

Den massive indsats, der er iværksat for at nå de 95 procent, har medvirket til, at der er kommet et ensidigt fokus på de udsatte unges behov i overgangen. Og det er godt for dem, der er i farezonen for ikke at komme videre i uddannelsessystemet. Men Noemi Katznelson påpeger samtidig, at indsatsen efterhånden har taget overhånd.

”Det er vigtigt fortsat at have øje for de udsatte unge og tage godt hånd om dem, men vi skal ikke bygge hele systemet op om den tredjedel – for hvad så med alle de andre, som er sultne efter nye udfordringer og nye rammer?,” siger Noemi Katznelson.

”Hvis vi gør alt for meget for at udligne forskellene mellem grundskole og ungdomsuddannelserne, så fratager vi de unge den begejstring og spænding, der er forbundet med at starte på noget nyt. Vi risikerer simpelthen at køre dem trætte, hvis ungdomsuddannelsen blot opleves som en lineær fortsættelse af den samme trummerum, som de kom fra,” siger Noemi Katznelson

Hendes betragtninger ligger i forlængelse af de problematikker, Ditte Winther-Lindqvist ser, der er forbundet med skolestarten.

”Forberedelsen er vigtig, men den må ikke afløse selve overgangen. Det er, som om vi har glemt det positive ved skift i vores iver efter at forberede børn →

1962: Børnehaveklassen indføres

1980: Alle danske folkeskoler har pligt til at tilbyde eleverne børnehaveklasseundervisning

1984: De første SFO'er ser dagens lys

2004: Pædagogiske Læreplaner i dagtilbud, og fritidshjem indføres

2006: Politisk aftale om 95-procent-målsætningen – i 2015 skal 95 procent af en ungdomsårgang gennemføre en ungdomsuddannelse

2009: Børnehaveklassen bliver del af den obligatoriske skolegang, der hermed udvides til 10 år. Mål og indholdsbeskrivelser indføres i SFO

2011: Et samlet ministerium for børn og undervisning oprettes. Hermed overgår dagtilbudsområdet fra Socialministeriet til Børne- og Undervisningsministeriet

PER FIBÆK LAURSEN

Professor i grundskoleforskning ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Han forsker blandt andet i lærerens rolle som underviser samt læreruddannelsen og pædagoguddannelsen. Han er med i Børne- og Undervisningsministeriets dialoggruppe for Ny Nordisk Skole.

DITTE WINTHER-LINDQVIST

Adjunkt i læringsteori ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Hun forsker i børn og unges leg, læring og sociale identitetsudvikling med særligt fokus på overgange i livet.

NOEMI KATZNELSON

Lektor og forskningsleder ved Center for Ungdomsforskning ved Aarhus Universitet. Hun forsker i unges overgange til ungdomsuddannelse, unge og marginalisering samt årsager til frafald på ungdomsuddannelserne. Hun er medlem af Børne- og Undervisningsministeriets dialoggruppe for Ny Nordisk Skole.

og unge på det nye, der kommer. Skift er en mulighed for at starte på en frisk, møde nye udfordringer og nye relationer,” siger Ditte Winther-Lindqvist.

TÆTTERE SAMARBEJDE. Når skoleforberedelsen er kommet højt på den pædagogiske dagsorden allerede i børnehaven, hænger det sammen med de pædagogiske læreplaner, som blev indført i 2004. De stiller krav om et pædagogisk fokus på læringsaktiviteter i såvel SFO og fritidshjem som i børnehave og vuggestue.

”Læreplanerne var et klart udtryk for, at læring nu skulle i højsædet og sættes i gang tidligere i børnenes liv. Siden har vi set et udvidet samarbejde mellem lærere og pædagoger i indskolingsforløbet og i den forbindelse en nedbrydning af faggrænser. Det har taget tid at nå hertil, for det har betydet lidt af en kulturrevolution at integrere de to systemer og få dem til at spille sammen under en fælles ledelse,” fortæller Per Fibæk Laursen.

Når der bliver bygget broer som aldrig før mellem tidligere selvstændige domæner – mellem dagtilbud og skole, mellem skole og fritidsinstitutioner og mellem skole og ungdomsuddannelser – så må aktørerne indstille sig på mere indflydelse fra de andre. Fra såvel politisk hold som fra BUPL og Danmarks Lærerforening er der i dag sat en helt ny dagsorden, der råber på mere og tættere samarbejde mellem lærere og pædagoger. I dag er skolelederen leder for både skolen og SFO'en, og dermed for såvel lærerne som pædagogerne, der nu må se sig selv som ligeværdige kolleger.

Udviklingen får især konsekvenser for det pædagogiske arbejde i daginstitutionerne, hvor læringsmantraet vejer tungere end nogensinde. Skoleforberedelse i skolegrupper, hvor børnene løser simple, men skolerelaterede opgaver, har længe været fast procedure i mange institutioner. Men er børnehavepædagogerne klædt godt nok på til at håndtere udfordringen?

Det mener Ditte Winther-Lindqvist ikke. Hun er fortaler for mere læring i dagtilbud, men når det er sagt, så efterlyser hun et kvalificeret læringsbegreb,

der matcher daginstitutionernes og pædagogernes virkelighed.

”Pædagogerne mangler simpelthen et kvalificeret læringsbegreb til deres praksis. Vi kan ikke bare overføre skolens læringsbegreb til dagtilbuddene. Men det er desværre det, der sker i dag. Konsekvensen er et ubehjælpeligt forsøg på at implementere skolens undervisningsmetoder i børnehaven med krav om, at børnene skal sidde stille ved et bord og tælle trekkanter,” siger Ditte Winther-Lindqvist.

MOD ET MERE RUMMELIGT LÆRINGSBEGREB.

Det haster, ifølge Ditte Winther-Lindqvist, med at udvikle et nyt læringsbegreb til pædagoger. Det skal bygge videre på det rummelige læringsbegreb, vi har været mange år om at opbygge.

”I Danmark har vi en fin tradition og forståelse for, at læring foregår alle steder. Også gennem leg. Men jeg ser omvendt en fare for, at den bliver klemt i bestræbelserne på at læringsoptimere tidligere og tidligere. Hvis vi vil have et helhedssystem med ét sammenhængende læringsideal, som det nye Børne- og Uddannelsesministerium signalerer, så er vi nødt til at blive skarpere på, hvordan vi uddanner lærere og pædagoger til at varetage opgaven,” siger Ditte Winther-Lindqvist.

Alt i alt ser Per Fibæk Laursen flere positive end negative effekter forbundet med udviklingen. Blandt andet mener han, at det skaber et mere rummeligt system med plads til forskelligheder, som derfor tilgodeser udsatte børn og elever med faglige og sociale vanskeligheder.

”Elever, der af den ene eller den anden grund er uden for fællesskabet, eller som fagligt sækker bagud, bliver mødt med et mere holistisk blik, i og med at lærerne og SFO-pædagogerne samarbejder om barnet og udveksler observationer og erfaringer. Det samarbejde så vi ikke tidligere, hvor fritidshjemet var løsrevet fra skolen,” siger Per Fibæk Laursen.